

Chlěb a swět

**Jelizo hłódnemu swoju wutrobu
namakać daš a nasyciš bėdneho,
potom budže schadžeć twoje
slóncu w čėmności.**

(Jez 58,10)

Njedawno widžach na dróze muža w drohim wobleku, kotryž sej chwataje pjelnjenu całtu do huby suny. Najskeje chwataše na wažny termin, a njeměješe chwile, zo by porjadnje wobjedował. A hižo zhubi so w durjach jedneje chěže z wjele firmowymi taflemi. Docyła mi napadnje, kelko ludźi po puću jě. Někotři chodža tež z kofejowym nopaškom po dróze. To je wopačne zežiwjenje, praja fachowcy. Přewjele tuka, přemało zeleniny, žadyn měř při jědži. Politikarjo su alarmowani a rozmysluja wo

ty, kak móže so ludnosć wotwjesc wot přewjele kalorijow a wot wopačneje jědže.

Kajki kontrast skićeja porno temu rozprawy, kotraž so nam z Afriki abo ze wšelakich druhich krajow do doma sčelu! Tam su ludžo hłódní abo nimaja wody. Najbóle čerpja džěci. Nichtó njewostanje njehnuty, hdyž widži jimace wobrazy z najchudšich kónčinow swěta. Što mamy činić?

„Jelizo hłódnemu swoju wutrobu namakać daš a nasyciš bėdneho, potom budže schadžeć twoje slóncu w čėmności.“ To su jasne słowa z Božeho erta, kiž maja płaćiwosć tež džensa. Mamy pomhać, zo bychy wšitcy swój wšedny chlěb měli.

Kak móžemy hłódnym w Africe pomhać? Pomhać ludžom w nuzy dyrbi być wěc wutroby. Profet Jezaja je poetisce prajił, zo mamy dać hłódnym swoju wutrobu namakać. Njeńdže jenož wo transfer pjenjes

a resursow, wo technisku pomoc a prawe politiske rozsudy. Naša wutroba je prašana a naš rozum. By bjez zmysła bylo, zo sami žiwidła do Afriki sčelemy. Pomhać móžemy poprawom jenož přez pomocne skutki kaž Chlěb za swět. Mjeńši pomocny skutk je natwaril Budyski cyrkwinski wokrjes ze swojim partnerstwom do Tansanije. Budyscy křescenjo podpěraja twar cyrkwjow, wodowodow, chorownjow a šulow. Šulsicy nowačkojo dóstanu rjany pisany wačok. Přez to nimale wšitke sydomyłetne džěci woprawdže tež do šule zastupja.

Wulka pomoc za najchudše kraje by byla, hdy bychy so wotstronili subwencije bohatych krajow za žiwidła. Tuchwilu so w krajach Třečeho swěta lėdma wuplaći plahować cokorinu abo bałmu, dokelž USA a europske kraje jeju plahowanje w swojich krajach z miliardami podpěruja. Tak tunjo njemóže nichtó w Třećim swěće hospodarić. Tola tute prašenja dyrbya druzy rozsudzić hač my.

Nuza je tež w našim kraju. Wězo, hłódnjeje tón problem. Moderny swět wjedže do wosamoćenja a duchowneje nuzy. Wšelacy ludžo njewědža ze swojim žiwjenjom ničo započěć. Mnozy su njezbožowni. Přeco mjenje džěci dožiwi intaktne swójbne žiwjenje. Jěsć a piće stej někotrym zmysł žiwjenja, druzy sahaja za tabletami abo samo drogami. Snadž ma jědž tež narunać swójbnu ćoplotu a harmoniju. Nuza w našim kraju ma husto duchowny charakter. Kak móžemy pomhać? Pomhać hłódnemu, kiž so žedži za spjelnjenjom a zbožom, bėdnemu, kotryž njenamaka harmoniju a zmysł w swojim žiwjenju? Wažna pomoc je wozjewjenje Božeho słowa, integracija do wosady a dušepastyrské poradžowanje. Prašenje wězo je, hač chcedža sej ludžo pomhać dać. Nuzować nikoho njemóžemy.

Bóh Knjes by chcył dać wotewrjene wutroby, zo spóznajemy nuzu w našej wokolnje a w dalokim swěće. Wón daj nam mocy k pomocy. Štóż pomha, temu budže pomhane. Slóncu schadža nad jeho čėmnošćemi.

Jan Malink

Džěci w Tansaniji. Z tamnišimi wosadami haji Budyski cyrkwinski wokrjes partnerstwo a podpěra twar cyrkwjow, wodowodow, chorownjow a šulow. Foto: A. Kecke

Jezusowe prirwanja

Lube dzeć! Njeje to njenje napjatermu powedanju prěpřisćuchac? Hać bačkam abo stawiznic-prěpřisćuchac? Hdyž macerka abo nan, kam z dzećastwom, hdyž macerka abo nan, dzed abo wowka powedaja ...

Tež Jezus je wulkotnje powedac mōht. Je mjenjucy swojim wučownikam a tym žłowjekam, kotřiž jemu přěpřisćuchachu, we wobrazach a powědančkach wumolo- waŕ, što a kajki Bōh je a kak dyrbjeli!

čłowjekojo po Bo-
čej woli žiwi być
Jezusowe přiruna-
nja su takji powe-
dancka.

W sliedowacym hōdancku sym šesć přirunanjow wupytaja, kotrež dyrbyce z pomoc- cu pomjatynych šłowow a biblije namakac. Zapisajće falowace pismiki do hōdanckaj!

Gabriela Gruhowa

1. mōlicke, zahroda, rosće k wulkemu kerkej (Lk 13,18-19)
2. sto, puscina, pyranje (Lk 15, 1-7)
3. muka, često, chleb (Lk 13, 20-21)
4. rubjeznicy, zranjeny, pomoc (Lk 10, 25-37)
5. symjo, prački, puć, dobra pōda (Lk 8, 4-8)
6. mofjo, ryby (Mt 13, 47-49)

Zhubić ma swój čas

Zhubito so je.
Za kachlemi često droždzowe
rozhiba so
na časy wčerawše.

Zhubito so je.
Na rebli korbiš wišņowy
chrošćeše
za časy dzedowe.

Zhubito so je.
Na rozņnych bryebto zehliwe
škarasē
za časy młodzinske.

Zhubito so je.
Do rucicy wodzidla dym ropota
driščese
za časy murjowe.

Zhubito so je.
Za pjerkobulom lětaki posmēwka
bryajkachu sej
za časy na droze.

Zhubito so je.
Dwele wo sonach přichoda
džetachu
za časy spōznaca.

Zhubito so njeje.
Časy ranja a boja
a dljha so
do časa wēčnosće.
Mērana Čusyna

Foto: Privatna

Jubiley w Bockauwje

W Bockauwje pola Aue woswjeci druhi konc tydzenja w oktobru Towaršnosć ma- gistra Georga Kōrnera dzešatu rōčnicu swjeho ztoženja. Towaršnosć zaběra so ze žiwjenjom fararja Georga Kōrnera (1771-1772), wuznamneho wučenca, ko- tryž je serbsčinu derje znał, napisal serbski słownik a spěchowal Serbske předarske towarstwo w Lipsku. Ze Serbow grawulowa- chu towarstwo Anja Karichowa w mjenje Domowiny a Helga Tejelowa z Bukec, kotraž je hizu wospjet z Bukecaanskej dra- stowej skupinu na wšelkich swjedenjach w Bockauwje serbsku drastu předstajila.

Łužisko-finska zetkanka w Helsinkach:
Přecel Serbow Ero Balk z mandzelskej awtora z Bukec

Hesto „Pomhaj Bōh“

Po kermušnych kemšach njeźelu, 26. ok- tobra, poswjecichu w Kubšicach před nē- hdysim Wjelic statokom pomjatu taji za serbsku misionarku Friedu Wjelic. Frieda Wjelic, narodzena 1897 jako sotra znateho wučerja a spisowacela Jurta Wjelic, skutko- waše wot 1928 do 1949 jako misionarka w Čhinje a zemre 1984 w Velberce w Za- padnej Němskej. Pomjatu taji poswjeci Foršiki farar Andreas Sureck. Šłowa spo- minanja poreca Ernst-Christian Beier, mōtk Friedy Wjelic. Dujerjo swjatočnosć wobru- bichu. Postajenje tafle bē inicierował Jo- hannes Pletschmann z Kubšic.

Čescenje w Kubšicach

Wuhodaj: zornjatko, zhubjena wowca, kisanje, smilny Samaritan, syjer, rybarski sak

1. z - p - e z - n - a - t - o
2. z - u - j - e - - - w - a
3. k - s - n - e
4. s - - - n - y S - - - a - r - t - n
5. s - - - e - r
6. r - b - - - - - s - k

W finskej stolicy Helsinky zapiweli na po- slednim dnju dowola moj handy. Bēch dostal dzećienku, tajku SMS: „Potajkim za pot hodziny na torhošcu; Hesto „Pomhaj Bōh: -) E.“ Wotpōstar bē Ero Balk, finski přecel Serbow, z kotrymž chychomj so na hodzinku abo dwe zetkac. Tak jednore pak to njebē. Wšak bēch jeho před nekotrymi lētami skrotka widzał, njeWedzach pak, hać jeho na wulkim torhošcu při morju spo- znaju abo hać so wōn na mnje dopomina! Toła bēch so njetrjebawšo storošci. Bōrže widzach mjez wjelic ludzimi muza, kotryž mješe woprawdze „Pomhaj Bōh“ w ruce. Haj, a potom sedzacomy we wikowanskej hali „Kappatori“ při kofeju a rozmowjach- my so wo Łužicy a wo Finskej. Recachmy serbsce, wšak so moja finsčina na tři šłowa wobmjezjuje a Ero Balk našu macerščinu wobbernje wobknjezi. Sym sej westy, zo won tole bōrže čita, a praju jemu hišce raz „Dzakuju – Kiitos!“

Marko Groflich

Dwačasćalětny jubilej kupki „Serbska namša“ w Chóšebuzu

Prědk 20 lět jo se w Chóšebuzu založyla kupka „Serbska namša“. Togodla jo kupka dnja 26. septembra pšepšosyla na swětoćnosć w Grodowej cerkwi w Chóšebuzu. Wóna jo se zachopiła z nabóžnym słowom. Prjatkował jo farań Hans-Christoph Schütt, kenž ako duchowny za Serbow w Dolnej Łužicy statkujo. Farań Schütt jo wšym pomocnikam dolnoserbskich namšow w běgu 20 lět žek wugronił. Nejwětša chwalba pak słuša Bogoj, kenž jo to wšykno zmóžnił.

Njewomucny pomocnik jo był Měto Pernak z Barlinja. Wón jo w swójom pšednosku wó historiji Serbow a wó serbskich cerkwinskih stawiznach powědał. Njepsichylnosć cerkwineje wušnosći napšesiwu Serbam šěgnjo se ako cerwjena nitka pšez lětstotki. Njesławny wjeršk jo był zakaz serbskego słowa w cerkwi w casu fašizma a mjelcanje cerkwineje wušnosći. Serby su pšez asimilaciju a germanizaciju pšecej w defensiwje byli. Problem njedo-

segajujece licby serbskich fararjow jo južo lětstotki stary. Móžnosći za serbskich fararjow se dalej kublaš su wjelgin wobgranicowane byli. Weto jo se Serbam ražilo publikacije w serbskej rěcy wušiščas, na pšikład serbsku bibliju.

Sobuzaložar kupki Werner Měškank jo pótom wó nowšych serbskich cerkwinskih stawiznach rozpšawił. Jo na to pokažał, až jo kupka nastala pšez cesnoamtske žěło. Dopomnjeł jo wón na přednego pšedседарja kupki Reinhardta Richtera, kenž njejo se jano k swójim zmólkam wuznał a je woblutował, ale kupku móćnje pódprěł a wóžil. Za to słuša jomu žek a chwalba. Bóžko jo Richter 2004 njezapki wumřel. Akle ku gózbje 50. namše 1996 jo nowy Chóšebuski wušy promšt Wischnath pšedcytał oficialne zagrono ewangelskeje cerkwe w Barlinju a Bramborskej. Cerkwja jo se wuznała k swójej winje Serbam napšesiwu a pšosyla wó wódawanje. Wěrnosć jo

pak teke, až słowam až do žinsajšnego njejo slědowało dosć statkow. Na to stej Pernak a Měškank pokazalej. Cerkwja wobara se serbske fararske městno zaplašiš.

Kupka „Serbska namša“ jo pak hyšći druhe dobre žěło wugbała. „Pomogaj Bog“ šišči se ako mjasecny wósebný cerkwiny bok „Nowego Casnika“. Na dolnoserbskich namšach se wužywa 1991 šiščana „Dolnoserbska liturgija“. „Bóže słowo“ w dolnoserbskem radiju powěda se wót lěta 1989. Nic naslědku jo wužila CD z dolnoserbskimi kjarližami.

Póstrowne słowa stej wugroniłej Serbski promšt Jan Malink a Pětš Petrik wót Domo-winy. Strowiłej stej teke wuša promštowka Asmus a wušy šołta Szymanski. Zarědowanje stej rědnje wugótowalej Budyšynojs setše na wioloncello a na flejsje.

Skóro swěsimy 150. serbsku namšu. Žycimy dolnoserbskim namšam dalej pilnych namšarjow a Bóže žognowanje.

Mato Krygar

Farar Joachim Nagel wuznamjenjeny

Mjez šěsć wosobami, kotrychž předsyda Domowiny Jan Nuk pjatk, 10. oktobra, w Serbskim domje w Budyšinje z Mytom Domowiny počesći, bě tež farar Joachim Nagel z Wojerec. Myto spožči so jemu za jeho zaslužby wo wozrodźenje a spěchowanje serbskich křesćanskich wašnjow we Wojerowskej wosadze. Tak je wosadnych pozbudžował přewjesć křćeńcy a konfirmacije w serbskich dra-stach a ze serbskorěčnym podžělom. Na rjanu tradiciju wuwila je so dwu-

Předsyda Domowiny Jan Nuk spožči fararjej Nagelej Myto Domowiny.

Foto: M. Bulank

rěčna nutrnosć zeleny štwórtk w Patocek bróžni na Horach. Přinošował jo farar Nagel k poradźenju Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja loni a Serbskeho domizniskeho swjedženja lětsa we Wojerecach.

Za wuznamjenjenje je so farar Nagel zamotwitym Domowiny ze scěhowacej serbskej narěču podžakował:

„Lube sotry a lubi bratřa, lubi přećeljo, dźakuju so Wam wutrobnje za Myto Domowiny a wjeselu so jara, zo móžu džensa tu być. Myslu sej, zo ludžo na wsy wo mnje rodža; nic, dokelž spytam serbsce rěčec, ale: Njedźiwajo na to. Tohodla dźakuju so džensa tež serbskim přećelam za wšu pomoc.

Wěm, zo přijimam myto za wšelake skladnosće a zastupuju wjele ludźi. Mnozy podpěraja serbske žiwjenje w našej wosadze. Woni mi pomhaja, hdyž so zetkamy na

Serbskim domizniske domizniske swjedženju, na Serbskim ewangelskim cyrkwinski dnju a tež při jutrownym spěwanju w bróžni na Horach. Spěwacy jazyk wjerći so lóže, serbsce lěpje dyžli němcsce. W němčinje dyrbimy konstruować: ‚Glauben ist Vertrauen.‘ Serbsce rěčimy njeposřednišo: ‚Wěrić je dowěrić.‘

Wjesele wěry a žiwjenske wjesele słušatej hromadze, stej korjenje a křidła. Rěč je duša luda, přetož myslenje je – kaž Platon praji – rozmołwa duše ze sobu.

Rěčec wo duši so hodži za duchowneho, přetož wona je njeposřednjosć kóždého čłowjeka ze sobu samym. Tajka njeposřednjosć je nam darjena, tež bjez teho, zo so jazyk wjerći gramatisce prawje hač do decimalneho lamka po koma. Wjesele wěry a žiwjenske wjesele stej ze sobu zwjazanej. Žiwe serbstwo je tradicija a wjace hač jenož zwonkownosć. Žiwa tradicija přińdže wotnutřka, z jadra čłowjeka, z jeho duše. Dowěrić rěka, so wusměrić horje. Džěči Witaj-skupiny na Horach spěwaja rady mału pšesni, kiž rěka „Horjeka a deleka“. A tak wona klinči: Horjeka ...

Znajecje serbske barby: módre, čerwjene a běte. To rěka: Wutroba je srjedza. To rěka: Wutroba je na prawym blaku. Božo, škitaj a zwarnuj swoje Serbstwo. Ja so Wam dźakuju.“

T.M.

Nowy pječat

Budyska Michalska wosada da sej nowy pječat wudželać. To je trěbne, dokelž ma dotalny pječat napismo „Cyrkej swj. Michała“, nic pak, kaž by juristicse dokładnje było, „Wosada swj. Michała“. Jako hłowny motiw wužiwa so wobraz z dotalneho pječata, kotryž je w lěće 1960 naćisnył Budyški moler Alfred Herzog. Předstajeny je arcyjandžel Michał, kotryž z dołhej hlebju zakłóje zmija. To dobre přewinje to zle. Zboka wuhladamy wopon města Budyšina. Z tym je počah stworjeny k powěsći wo wuchowanju města Budyšina w husitskich wójnach, hdyž bě arcyjandžel Michał nadběhowanemu městu w bitwje pomhał, na což Budyšenjo jemu džaknu kapału poswjećichu. Wosada da sej pječat dwurěčnje zhotowić. Krajnocyrkwinski zarjad je nowy naćisk schwalil.

jm

Serbski kubler a sejmski zapóslanc Jan Smoła-Spytečanski

Před sto lětami zemrě na wuměnk w Małym Wjelkowje serbski kubler a něhdyši zapóslanc sakskeho krajneho sejma Jan Smoła. Byrnjež w swojim času dosć wuznamny był, je wón džensa w serbskich stawiznach nimale zabyty. Składnostnje jeho jubilejnych posmjertnin smy ředke žórta, kiž wo nim swědča, znosyli a z nich wobraz jeho žiwjenja a skutkowanja zestajili.

Pochad a swójba

W cyrkwinskih knihach w Hodźiju namakamy jeho žiwjenske daty.

Jan Smoła narodzi so 29. awgusta 1833 w Lešawje jako přenje džěčo bura Handrija Smoły a jeho mandželskeje Hany rodź. Čohec ze Stachowa. 1. septembra bu w Hodźijskej cyrkwi wukřčeny. Měješe třoch kmótrow: Hanu Čochowu a Michała Čocha, mandželsku a syna žiwnosćerja

stara, na suchočinu. Jan Smoła bě nětk wudowc z třomi małyimi džowkami.

Po sydowlětnym wudowstwje so znowa woženi z 50lětnej Madlenu Jurkec z Plusnikec. Wěrowanje wotmě so 27. apryla 1885 w Hodźiju.

Kubło w Lešawje

Jědžeš-li z Bolborc do Lešawy, nadpadnje či w křiwicy na započatku wsy samotnje

Domske na kuble Jana Smoły w Spytecach

Foto: T. Malinkowa

ze Stachowa (najskeje jeho wowka a jeho wuj), a bura Jurja Rješku z Koblic.

Wosom lět chodžeše do šule w Bolborcach. Bě jara dobry šuler. Hdyž šulu 1847 wuchodži, hódnočachu so jeho wukony jako „wuběrne“ („vorzüglich“). Na koncu šulskeho časa chodžeše tři měsacy na serbsku pačersku wučbu a bu 2. apryla 1847 w Hodźijskej cyrkwi serbsce konfirměrowany.

Hdyž bě nan zemrěł a Jan Smoła jako jenički syn přewzał staršiske kubło, so wón 34 lět stary zmandželi. 4. februara 1868 bu w Njeswačanskim Božim domje zwěrowany z Hańžu rodź. Janašec z Ratarjec, kotraž bě wotrostla jako přirodna džowka žiwnosćerja Jana Rjenča we Łahowje.

Z mandželstwa wuńdžechu štyri džěci: Johann Ernst Traugott (rodź. 4.10.1868), Johanna Maria (rodź. 1.11.1870), Johanne Auguste (rodź. 18.10.1872), Emma Martha Emilie (rodź. 8.6.1878). Wulka zrudoba potrjehi swójbu, jako jenički syn 4. meje 1877 smjertnje znjezboži. Wosomlětny hólč bě sej na rjanym nalětnim dnju z wjerby pišćalku džěłał a při tym žro drjewa do so srěbnył. Žro wosta w dychawje tčace a hólč so zadusy. Lěto pozdžišo, 19. septembra 1878, zemrě tež mać, hakle 33 lět

stejaca bróžen. Wona njeje w najlěpšim stawje. Na z lamanych kamjenjow natwarjenych murjach lěpja jenož hišće zbytki wobmjetka. Troje wrota na zapadnej stronje su zamurjowane, třěcha pak je w porjadku a bróžen so hišće ratarsce wužiwa. Na jeje zapadnej stronje namakamy zamurjowanu taflu z napisom w starym serbskim pismje: „*Na Božim žohnu / wanju je twšcho leža / nc. / Jan Schmola / 18(6?)4*“. Lětoličba njeje dokładnje spóznać. Wěste pak je, zo je tutu bróžen dał natwarić a ze serbskej taflu wozdobić kubler Jan Smoła. W serbskej řeči njelepe klinčace hrónčko je prosty přeložk němskeho „An Gottes Segen ist alles gelegen“. Wone swědči wo hłubokej pobožnosći a serbskej zmyslenosći Jana Smoły.

Bróžen je posledni powostank kubła, na kotrymž je so Jan Smoła narodził a dołhe lěta hospodarił. Wjesnjenjo móža so hišće dopomnić, zo stejachu prjedy při bróžni hišće dalše twarjenja, w kotrychž naposledk džělaćerjo bydlachu. Hižo před lětami buchu tute twarjenja zwottorhane.

Džensa słuša bróžen k wulkemu, štyristronskemu kubtu, kotraž namakamy trochu dale na hórce na južnej kromje wsy.

Tam je srjedz 19. lětstotka hospodarił serbski kubler Pětr Smoła. Napis „P. S. / 1844 / No. 2“, zadypany do kónčneho kamjenja nad wjelbowanymi wrotami do dwora, wo tym swědči. Hač běštaj kublerjej-susodaj Jan a Pětr Smoła snadź při wuznaj? Džensniši wobsedžer wulkeho kubła Pětra Smoły kaž tež bróžnje Jana Smoły je Wilhelm Backhaus, kotryž je po přewróće ze Zapadneje Němskeje sem přichahnył a tu nětko ratari.

Wícežne kubło w Spytecach

Hdyž so Jan Smoła nalěto 1885 druhi raz woženi, je wón w Hodźijskich cyrkwinskih knihach hišće zapisany jako kubler w Lešawje. Bórže po tym, najpozdžišo pak 1887, přesydlili so do Spytec na tamniše wícežne kubło.

Tute wulke štyristronske kubło džensa z wjetšeho džěla hišće steji. Namakamy je jako č. 11 na juhozapadnej kromje wsy trochu na wyšinje ležo. Wšitke twarjenja njejsu hižo zdžeržane. Cyła ležownosć pak je derje hladana a wuprudža hišće začišč derjeměča swojich wobsedžerjow.

Impozantny a rjenje wobnowjeny twar je domske. Tam nad chěžnymi durjemi bě něhdy zamurjowana napismowa tafla. Dalša tafla namakaše so při hródzi, na nju bě w nowym serbskim pismje napisane hrónčko: „*Na Božim / žohnowanju a jeho / wobarnowanju / je wžo ležane! / Jan Schmola / 1887.*“ Je to nimale samsne hrónčko, kaž je namakamy na bróžni w Lešawje. Po wšěm zdaću bě tute hesło hłuboke přeswědčenje a žiwjenske nastajenje Jana Smoły. Namakamy w nim mały prawopisny zmylk; město „wžo“ mělo tam stać „wšo“. Lětoličba nam přeradží, zo bě Jan Smoła znajmjeńša wot lěta 1887 tu z wobsedžerjom.

Kubło je džensa hišće we wobsydstwje potomnikow Jana Smoły. Jeho najmlódša džowka Emma bě so wudała na Jana Piwarca (němsce Bräuer), kiž pochadžeše ze znateje serbskeje kublerskeje swójby we Wětrowje. Přez tutu žěntwu rěka ja wobsedžerjo Spytečanskeho wícežneho kubła mjez tym hižo dlěje hač sto lět Bräuer. Nětčiši wobsedžer Gert Bräuer zna je stawizny swojeje swójby a waži sej dopomnjenki na swojich prjedownikow. Serbsku napismowu taflu Jana Smoły z lěta 1887 je sej wuchował a ma ju wěsće w domje składowanu. Je derje zdžeržana a snadź – tak wón měni – móhla so pozdžišo zaso raz něhdze do twarjenja zamurjować. Tak by so dopomnjenka na serbsku řeč, kiž je so tu cyle pominyła, na kubło wróčila.

Džělo w towarstwach

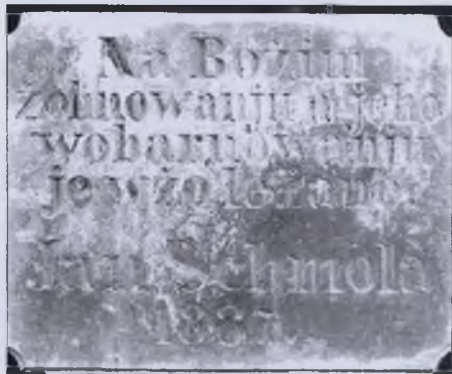
Kubler Jan Smoła bě wosebje angažowany w ratarskich naležnosćach. Jako dowěrník Drježdžanskeho kreditneho towarstwa ⇨

⇒ znaješ hospodarske wobstejnosće na wsach. Wěšty čas bě předsyda Hodźijskeho ratarskeho towarstwa, založeneho 1869 wot wícežneho kublerja Klahry w Małej Praze. Jako so kónc lěta 1888 Towarstwo serbskich burow založi, wuzwolichu Jana Smoła do rozšěrjeneho wuběrka. Pozdžišo přislušeše tež předsydstwu a bě něšto lět najskerje samo městopředsyda. W Towarstwje serbskich burow wuwi Jan Smoła čitu džělawosć. Hižo běrtlk lěta po založenju centralneho towarstwa založi wón spočatk měrca 1889 Pobóčne serbske burske towarstwo za Hodžij a přewza w nim předsydstwo. Towarstwo njezaběraše so jenož z hospodarskimi, ale tež z politiskimi prašenjemi. Tak přewjedže 1891 na namjet wosadneho fararja Imiša serbsku ludowu zhromadźiznu w Hodžiju, na kotrejž porěčestaj wučer na wuměnk Jan Bartko z Budyšina a farar Imiš raznje přečiwo socialdemokratiji. Někotre sta Serbow z blišich a dalších kónčin so wobdžělichu. Zhromadźizna měješe so poprawom hišće w Lutyjecach a Přěcicach wospjetować, k čemuž pak najskerje njedónđe. 1892 založi Hodźijske towarstwo wupožcowarnju a nalutowarnju po Raiffeisenskim systemje. W běhu pjeć lět wuwi so towarstwo z nalutowarnju wot spočatnje 20 na 75 sobustawow. Nalutowarnja so potom wuspěšnje dale wuwijaše, towarstwowa džělawosć pak počas wočichny a džesac lět po založenju cyle wusny.

Jako nawodny zastupjer Towarstwa serbskich burow wustupowaše Jan Smoła husto tež w towarstwach tamnych wsow, předewšěm w ewangelskich kónčinach. Tak pomhaše 1889 sobu založić Pobóčne serbske burske towarstwo w Poršicach, 1895 nalutowarnju a wupožcowarnju

Tafla ze serbskim napismom na bróžni Jana Smoły w Lešawje Foto: T. Malinkowa

Tafla ze serbskim napismom z lěta 1887 na kuble w Spytecach Foto: T. Malinkowa

Serbska deputacija pola krala Jurja 25. awgusta 1902 w Drježdžanach; stejo wotlěwa: gmejnski předstejićer Šořta z Kukowa, sejmski zapóslanc Jan Smoła ze Spytec, farar Kubica z Bukec, sejmski zapóslanc Kokla z Chrósćic; sedžo wotlěwa: ryćerkubler Šrybar nad Žičenkem, farar Herman z Wotrowa, prof. Muka z Freiberga, prawiznik Cyž z Budyšina

Repro: SKA

w Malešecach a 1896 Pobóčne serbske burske towarstwo w Minakale. Ze zahorjenjom wšitke prócowanja wo towarstwa a nalutowarnje podpěrowaše a sej z tym wulke zaslužby wo nje zdoby.

Tež w narodnym a cyrkwiskim wobtuku skutkowaše Jan Smoła we wšelakich gremijach. Tak bě sobustaw Serbskeho lutherskeho knihowneho towarstwa a Towarstwa pomocy za studowacych Serbow. 1878 a potom zaso wot 1894 bě člon Mačicy Serbskeje. Hač do lěta 1902 bě sobustaw cyrkwiskeho předstejićerstwa Hodźijskeje wosady. Wulke sumy pjenjz woprowaše za wonkowne misionstwo a za wšelake serbske prócowanja.

Sejmski zapóslanc 1895–1902

Jako w lěće 1894 dołholětny sejmski zapóslanc Handrij Kerk z Rodec zemřě, postajichu Serbj w 5. wjesnym wólbny wokrjesu jako swjeho noweho kandidata za wólbny do sakskeho krajneho sejma Jana Smoła-Spytečanskeho, na serbskich wsach derje znateho přez jeho prócowanja w serbskich burskich towarstwach. Přečiwo njemu kandidowaše jako zastupjer Zwjazka ratarjow kubler Korla Mütterlein z Koblic, tehorunja Serb z Hodźijskeje wosady. Na wólbnych zhromadźiznach na wsach a w nowinskich přinoškach wuwi so zasakty wólbny bój. Serbske Nowiny stejachu cyle na stronje Smoły, njemóžachu jeho dowuchwalić a sławjachu jeho jako zastupjerja burow a žiwnosćerjow. Mütterleina pak hanjachu jako přečela ryćerkublerjow. 17. oktobra 1895 so woleše a Smoła jasnje doby. Wuslědk swječeše so jako wulkotne serbske dobyće.

Jan Smoła skutkowaše jako konserwativny zapóslanc w Druhej komorje sakske-

ho krajneho sejma. Předewšěm w ratarskich naležnosćach so słowa jimaše a zhromadnje z katolskim serbskim zapóslancem Koklu z Chrósćic za zajimy burow wustupowaše. Tež za serbske naležnosće so zasađowaše. Tak so, lědma zo bě wuzwoleny, hižo spočatk lěta 1896 w sejmskich debatách wo to prócowaše, zo by Palowska wosada zaso serbskeho fararja dóstała. Za swjeho njebojazne wustupowanje w tu tej naležnosći dósta sej Jan Smoła tehdy wjele chwalby serbskeje zjawnosće. W lěće 1902 přislušeše hromadže ze swojim zapóslanskim kolegu Koklu serbskej deputaciji, kotraž noweho sakskeho krala Jurja na trón witaše.

Při dalších wólbach, kiž so dnja 11. oktobra 1901 wotměchu, steještaj sej Smoła a Mütterlein znowa jako kandidataj napřečo. Tež tutón raz so wólbny bój njewěcownje z mjezsobnymi wumjetowanjami a přisłodženjami wjedžeše. Zaso Smoła jasnje nad Mütterleinom doby, tola z tym naležnosć tón króc njebě wotbyta. Po wólbach dóndže mjez woběmaj dla skřiwdženja k procesej, kotryž Mütterlein doby. Nimo teho wjedžeše Mütterlein hišće proces přečiwo Smolerjej dla jeho ranjaceho wólbneho rozprawnistwa.

Po přehratym procesu a njeprěstawačich zjawnych wadžeńcach a wumjetowanjach so Smoła wšeho wzda. Na radu swjeho lěkarja wón nimale 70lětny nazymu 1902 swój sejmski mandat a wšě dalše zastojnstwa zloža a so cyle ze zjawnosće wróćo sčahny. Jeho naslědnik w sejmje bu wot lěta 1903 Jan Awgust Zoba z Čornjowa.

Wuměnk w Małym Wjelkowje

Na wuměnk přesydlu so Jan Smoła z mandželskej do Małego Wjelkowa. Městno sej ⇒

Wuprawa wuměnkarjoj do narańšich Budyskich kónčin

Nimo swojeje kóždolětnje wjadendjowskeje kubłanskeje wuprawy do wšelakich kónčinow w Němskej, Českej abo Pólskej w druhej potójcy jutrownika podawaja so wuměnkarjo Serbskeho šulskeho towarstwa tež stajnje hišće w nazymje jedyn dzeń na tajku do dwurěčneje kónčiny Hornjeje abo Delnjeje Łužicy. Tuta dnjowa jězba, kiž so hižo nimale dwaj lětdžesatkaj dołho přewjeduje, wjedžeše lětsa 30. požnjenca 40 něhdyšich serbskich pedagogow a pěstowarkow do narańšich kónčin Budyskeho kraja.

Serbski šofer Budyskeho Poldrackec wozydłownistwa, Maćij Hadank, wježeše nas najprjedy do Přiwćic, hdžež bydlí a skutkuje knjez Kurt Latka. Na jězbyje po swojej wsy rozprawješe nam wjele zajimaweho ze stawiznow a hospodarstwa tuteje wsy, kiž měješe do 1945 wulke ryčerkubło a přewažnje serbsku ratarsku ludnosć, po wójnje pak wulke prodrustwo a wjele němskich přesydlencow. Tutón fakt a dalše přičiny su so na serbsku řečnu situaciju nimoměry negatiwnje wuskutkowali. Po puću dale do susodneho Budyšinka rozloží nam naš přewodnik, kotryž je swoje wosomdžesaćiny hižo před někotrymi lětami woswjećić móhl, we wobdźiwajomnej dušinej a čelnej čitosci, narodnu a nabožnu situaciju Serbow tuteje wosady kaž tež hospodarske wuwíce wokoliny w zašłosći a přítomnosći.

W Budyšinku samym zajimowaše nas přenjatnje wosadna cyrkej, kotraž so wokoło 1600 natwari. Zahoriće rozprawješe nam knjez Latka w tutym wumělsce drohotnje wuhotowanym a wulkotnje wobnowjenym Božim domje wo jeho stawiznach a wuznamje za Serbstwo kaž tež wo zašłosćach tu skutkowacych duchownych. Z nich wusahowaše Hadam Bohuchwał Šerach, kotryž je 25 lět w Budyšinku skut-

kował. Wón njeběše jenož duchowny, ale w tehdyšej dobe rozswětlerstwa tež wuznamny přirodospytnik a pčofar mjezynarodneho formata. W cyrkwi smy tež widželi, kak wěnuja so tuchwilu restawtorojo zasowotkryću bibliskich wobrazow ze 17. lěstotka, kiž su so při renowacijach w zašłymaj lěstotkomaj stajnje zaso přemolowali. Namakanje tutych wobrazow bě mała sensacija. Z wutrobitymi słowami džaka a trójnej sławu smy so w Přiwćicach zaso z knjezom Latku rozžohnowali.

Po rjanej pahórkatej krajinyje kolebaše nas potom naš bus do Njehornja k něhdyšemu domej Měrcina Nowaka-Njehorńskeho, kiž je jemu k česći jako muzej wuhotowany. Tu wočakowaše nas knjeni Róža Pinkawina, kotraž so při kładnje a z wulkej lubosću wo cyły objekt kaž tež wo posrědkowanje wědy wo žiwjenju a skutkowanju Njehorńskeho stara. Wona pokaža nam wo nim film, kiž je so za čas NDR nawjercał. Na najwšelakorije prašenja k jeho wosobje, jeho tworjenju a domej nam wěcywustojnje wotmołweše.

Po wobjedže w hosćencu w Hjbelsku dojedźechmy sej do Hrodžišća. Na pohrjebnišću počesćichmy Měrcina Nowaka-Njehorńskeho. Połožichmy na jeho row kwěćel, modlachmy so zhromadnje Wótčenaš a zaspěwachmy „Rjanu Łužicu“. W cyrkwi zeznajomni nas po tym wosadny farar Ehrler z jeje stawiznami a rozloží nam situaciju nabožneho žiwjenja swojeje wosady. Serbski superintendent Jan Malink je byt jednaće lět farar w Hrodžišću a je ze swojej swójbu na tamnišej farje bydlit.

Wuprawa wjedžeše dale do Bukey. Tu čakaše na nas wuběrný znajer swojeje domizny a wosady knjez Arnd Zoba. Wón rozloží nam wulku bitwu Sydomlětnje wójny 1758 pola Bukey a jeje hoberske wuskutki na ludnosć cyteje wokoliny. K to-

mu wobhladachmy sej tež muzej wo tutej bitwje 14. oktobra, lětsa runje před 250 lětami, w kotrejž je wójsko pruskeho krala Bjedricha II. čežku poražku přećiwu Rakušanam pod maršalom Daunom počerpjelo. Radyserb-Wjela je wo tutym krawnym rozestajenju napisał powědančko „Nadpad pola Bukey“, kotrejž nimale wšitycy znajachu. W pódlanskim tykowanym twarjenju wobhladachmy sej hišće přewšo informatiwny domizniski muzej wo serbskich a wjesnych stawiznach Bukey a wokoliny. We wulkej cyrkwi zeznajomistaj nas wosadny farar Haenchen a Arnd Zoba ze stawiznami a přítomnostnej situaciju cytkowneho a tež serbskeho wosadneho žiwjenja. Bě radosć slyšeć a dožiwić, kak wotewrjeny a přichileny němski farar naležnosće swoich serbskich wosadnych na wědomje bjerje a so za jich zwoprawdženje sobu zasadžuje. Na kóncu zaspěwachmy zhromadnje serbskej kěrlušej a ludowej spěwaj nabožneho wobsaha a modlachmy so Wótčenaš.

Ze slódnej wječerju w hosćencu na Čornobozu a wuradžowanjom wo přichodnej wjadendjowskej wuprawje w jutrowniku 2009, kotraž powjedže najskerje do Podstupimskich-Berlinskich stron, smy jara spokojeni dzeń zakónčili. Wšitycy smy swoju wědu wo wopytanych městnosćach pohlubšili a wjele noweho, nam dotal njeznateho přiwuknyli. Wutrobny džak wšitkim, kotřiž su k tomu přinošowali, zo smy tak zmysłapołny, wobohačacy a rjany dzeń dožiwili. Tuta wuprawa je so přeni kroc pod wustojnej organizaciju Jana Šofty-Kašćanskeho přewjedła. Wšitke dotalne bě knjez Beno Kućank stajnje wuběrnje w swójskej zamołwitosći přihotował. Swojemu młódšemu naslědnikewuměnkarjoj je wón při kładny poradnik.

Jurij Nuk

⇒ wuzwoli tamnišeje bratrowskeje wosady dla. Na kóncu swójeho žiwjenja nochcyše so hižo swětnym, ale cyle nabožnym naležnosćam wěnować. Swoju hłuboku zwjazanosć z bratrowskej wosadu wopokaza při 150lětnym jubileju tamnišeje modlernje, kotryž so spočatk julija 1908 swjećeše. Wón dari modlerni pyšnej krónowej swěćnikaj. Tutej so lětdžesatki wužiwaštej, mjeztym pak ležitej njetrjebanej na łubi. Jedyn z njeju pokazuje so tuchwilu we wustajeńcy k lětušemu 250lětnemu jubileju modlernje.

Jan Smoła zemře 75lětny 28. oktobra 1908 na słabosć wutroby w Małym Wjelkowje. Reformaciski dzeń bu w Hodžiju z němskim předowanjom pochowany. Wón zawostaji wudowu w Małym Wjelkowje a džowce ze swójbomaj w Spytecach a Přěčecach.

Serbska zjawnosć na Jana Smołu spěšnje zaby. Dwě njedželi do jeho smjerće swjećeše so 11. oktobra 1908 w Małym Wjelkowje 20lětné wobstaće Towarstwa serbskich burow. Jan Smoła so tam nje-wobdžěli, tež jeho zaslůžby wo towarstwo so njechódnočachu. Hdyž bě zemřel, so w serbskich nowinach a časopisach ze žanym słowčkom na njeho njespomni. Jeničce smjertny a džakny nawěšk swójbných so w Serbskich Nowinach wozjewi. Poł lěta pozdžišo přednjese farar Jan Křižan-Hodžijski na hłownej zhromadźiznje Maćicy Serbskeje 1909 nekrolog Jana Smołu, kotryž pak so pozdžišo nihdže nje-wozewi. Tak spěšnje bě serbska zjawnosć, kotraž bě mało lět do toho Jana Smołu jako swójeho zastupjerja wulcyšnje sławila, jeho cyle ze swójeho pomjatka wušmórnyla. **T.M.**

Łužiske přecelstwo 1948–2008

Přecelje Pawoł Wirth (nalěwo) a Roland Machon z mandźelskej w léće 2008 Foto: priw.

Je temu 60 lět, zo so zajimawe, wobohacace a krute přecelstwo z Rolandom Machonom w Njeswaćidle započa, kotrež přez lěta traješe a džensa hišće traje.

Wójna bě, Bohu budź džak, nimo. Lud a kraj wodychnyštej. Nuza pak wosta a so hišće přiwótri. Wjele ze Šleskeje wuhnatych přińdže do Łužicy so nadźijo, zo móža bórže zaso wróćo do domizny. Što tež we Łužicy chcychu?

Mjez wuhnatymi bě tež Machonec swójba z Hornjeje Šleskeje: nan, mać, tři džowki a w léće 1941 narodženy zbrašeny syn Roland. Namakachu w Njeswaćidle blisko řezaka pod niskej třechu Koda-Šoćic doma skromny wuchow. Tež we Łužicy njeběchu „cuzbnicy“ z wuchoda witani. Ale runje woni našu pomoc a dobroćiwosć wosebje trjebachu. Štó pak rady nučeny hospoduje? Štó so na wuprajenja Božeho słowa wo cuzbnikach a potrěbných dopomina? Přez nóc běchu tež Serbja wužadani swoje serbske wjeski a wutroby, domy a kulturu wotewrić, wědžo wo konsekwencach, hdyž tu wuhnać na přeco wostanu.

Machonec swójba bě katolska a bydleše nětko w ewangelskim statoku na delnim kóncu Njeswaćidla za parkom. Němsce mjenowachmy tutón džěl Njeswaćidla za parkom „Niederende“ a prajachmy „Er wohnt im Niederende“.

Naš nan bě 1947 farske městno w Njeswaćidle nastupił. Mać sprócniwje wulku farsku zahrodu wobdželaše. Narosće wjace, hač sami trjebachmy. Tuž póstla nas džěći ze zeleninu k Machonecam. Tak nasta přeni kontakt z Rolandom.

Roland je wot naroda na rukomaj a nohomaj čežko zbrašeny. Ruce njemóže wyše wočow zběhnyć. Chce-li wot jabłuka wotkusnyć, dyrbi druhu ruku k pomocy wzać. Při wšědných wobstaranjach trjebaše pomoc druhich. Jeho noze, tež slabuškej a křiweje, operowachu. Rozřězachu kosće a je znowa zestajichu. Běhanje pak wosta na přeco wobćežne. Bjez ortopediskich čriwow njemóžeše ženje być. Jeho hłowa

a wola pak běštej wosebje sylnej. Wón móže wjace hač chlěb jěć.

Najskerje běchmoj sej wot přenjeho wokomika sympatiskaj. Tež naša mać hólca do wutroby wza – a wón ju. Wón wědžeše, zo bě na farje witany a mać jemu to a tamne přitykowaše, štož hłódný hólca rady přiwza.

Farska zahroda bě wulka a w njej namakachmy my džěći – běchmy na pjeć do šěsć Njeswaćidlskich hólcow a holcow – přeco někajke chlěšćenki: truskalcy, kórki, tomaty, maleny, jabłuka atd. W ruinje wotpaleneje fary twarjachmy sej budy. Běchu to naše schowy. Wuhotowachmy je z kachlemi a z nowinami jako tapetu. Wurychmy sej hat, w kotrymž chcychmy ryby plahować. Husto stejachmy na mosće mjez Njeswaćidлом a Nowej Wsu při Čornicy a wudžachmy. Ně, njemějachmy někajku dowolnosť a tehodla so bojachmy, zo nas ze samopaslenymi wudami lepja. Prawe hólki za wudženje njemějachmy. Tute sej z jehličkow zezhibowachmy, tola pjerski abo „běte rybički“ prawje njezakusnychu. Pluwachmy zhromadnje na wački, zo bychmy wjele rybow popadnyli. Idejow mějachmy nadosć a wostudu njeznajachmy. Twarjachmy sej „brónje“ a „tanki“ z cwjernowych špulow, hrajachmy w diakonaće „teater“, stajachmy meju a ju z juchu přećiwu „paducham“ zakitowachmy. Wobstarachmy sej hołbje a wujki atd. Što njemějachmy wšo do sonow! Roland pak ze swojimi hubjenymi stawami bě wšudžom a přeco pódla. Činješe wšitko sobu a njesteješe ženje zboka.

Naša mać nawučil Rolanda kolesowanje. To da jemu mobilitu a wotewri jemu šěrši swět. Za tutón skutk je Roland našej maćeri do džzensnišeho z wutroby džakowny.

W léće 1953 woteńdže Rolandowy nan skradžu do zapada a za nim džěše nimale cyła swójba. Tež ja njewědžach ničo wo tutej „katastrofje“. Nadobo bě přecel přec. Spřecelich so z druhimi, tola tajki hłuboki dušiny zwisk nihdy zaso njenasta.

Dołhi čas njemějachmy kontakt. Potom

přińdžechu přenje listy z Kaiserslauterna. Tam bě Rolandowy nan džělo jako maser při koparskim mustwje Fritza Walthera namakał.

Po natwarje Berlinskeje murje so přeni raz wosobinsce zetkachmoj. Rolandej so jězba do NDR dowoli. Bě na wopyće pola sotry Renaty w Radebeulu a přijědže wot tam z kolesom (!) do Njeswaćidla, kotrež bě jemu přeco hišće domizna. Wjesele a strach přijědžeštej z Rolandom sobu, njeměješe tola policajsku dowolnosť, so z Radebeula wotsalić. Wón riskerowaše žanu dowolnosť za jězbu do NDR wjac njeđostać. Wjesele a wobdžiwanje běštej wulkej.

Najskerje bě při kóždym pozdžišim wopyće w Radebeulu tež w Njeswaćidle, hdžež bydleše Fählic swójba, do kotrejež bě so Rolandowa sotra wudała. K njemu do zapada sej doječ njeđowolichu mócnarjo NDR.

Hakle w léće 1978 so přeni raz na swobodnej zemi při Dunaju widžachmoj. Mjeztym bě sej dobru poziciju jako personalny manager w firmje blisko Ulma zdobył, bě ženjeny z Ingu a nan džowkow Angeliki a Dominique. Přeco bě zasowidženje z nim, kaž zo bychmoj so hakle wčera rozžohnowaloj.

Nětko je Roland wuměnkár. Husćišo sedži při Dunaju a wudži. Wot nazymy hač k jutram steji kónc tydženja ze swojim předawanskim wozom na wikach před cykwju swj. Ščěpana w Ulmje a poskičuje swoje delikatesy, tež samowudžene a sušene wuhorje. To čini jemu wutrobne wjesele. Jeli přińdžeće wy, lubi čitarjo, raz do Ulma a jeho tam na wikach wuhladaće, tak postrowće jeho wot Wirthech swójby. Wón budže wam wěsće rady wo rybach a wo swojich Łužiskich dožiwjenjach powědać. Ja pak bych wam hišće wjele wo njesměrnej energiji swojeho přecela powědać móht, kotraž we mni hłuboki začišć zawostaji.

Sym jemu slubił, zo, jeli Bóh chce, jeho pochowam. Jónu mi praješe, by-li mać so jeho při porodže prašała, hač chce jako tajki zbrašeny žiwy wostać, by jej prajił „Ně!“. Roland pak njeje ženje skoržił a njebě zadwělowany, ale połny žiwjenskeje wole, přeco wobmjezowany a wužadany wosobinske mjezy přewiny. Słowo „njeńdže“ slyšach z jeho erta jenož zředka.

Łužiske přecelstwo: Myslach sej, zo móhto so tajke tež za čas Serbskeje wyšeje šule a studija z komilitonami Jurjom, Janom, Achimom, Rainerom a druhimi wuwic. Temu pak tak njebě. Smy kónc žiwjenskeho puća zhromadnje šli a při tym je wostało. Přecelstwo je za Rolanda a za mnje něšto swjateho. Ze swojim bratrowcom Matejom raz wo wuznamje přecelstwa korespondowach. Při tym spóznach, zo za Rolanda a za mnje ženje wažne njebě, što z naju přecelstwa do wosobinskeho „merkantilneho wužitka“ mamoj. Njesebičnosť bě a je za naju kriterij přecelstwa – Łužiskeho přecelstwa. **Pawoł Wirth**

Powěšće

Kamjenc. Něhdya klósterska a pozdžiša serbska Hanina cyrkej w Kamjencu ma so přetwarja na multifunkcionalny kulturny centrum. Tole schwali Kamjenska měšćanska rada na swojim septemberskim posedženju. W přichodze ma Boži dom předewšěm jako wustajenišćo sakralneho wuměłstwa slůžić. Tež wustajenci načasneho wuměłstwa maja so tu wuhotować. Štyri do pjeć kroć wob lěto chcedza w cyrkwi hišće kemše swječić. Za přetwar přizwoli město Kamjenc něhdze 900 000 eurow, dalše pjenjezy maja přińc ze spěchowanskich srědkow.

Budyšin. Přeni kónc tydzenja oktobra měješe Biskopičanska wosada hosći ze swojeje partnerskeje wosady z Bramsche blisko Osnabrücka. Mjez druhim wobhladachu sej wobnowjenu Michałsku cyrkej w Budyšinje. Měrcin Wirth rozkládže jim stawizny cyrkwe a jeje serbskeje wosady. Wosebje zajimowachu so wopytarjo za džensniše serbske wosadne žiwjenje.

Hodźij. Po dwulětnej wakancy ma wosada noweho fararja. Ze swjedženskimi kemšemi w Hodzijskim Božim domje zapokaza Budyski superintendent Pappai 11. oktobra, sobotu nawječor, fararja Christoph Rummela do jeho zastojnstwa. 1973 rodzeny młody duchowny bě wot lěta 2005 farar w Kühnhaidze pola Marienberga w Rudnych horach. W Hodziju naslěduje wón fararja dr. Rüdiger Laue, kotryž skutkowaše tu wot 1993 do 2006.

Zwickau. Njedzela, 12. oktobra, zahaji so w domje w Zwickauwe Lutherowa dekada za Saksku. Na swjedženskich kemšach z biskopom Jochenom Bohlom wobdzěllichu so tež zastupjerjo z dalšich krajow Němskeje, z Ameriki a Afriki. Zwickau bě po Wittenbergu přenje město w Europje, w kotrymž so reformacija přesadzi. 1522 předowaše Luther z balkona radnicy před pječa 14 000 ludźimi. Lutherowa dekada za cyłu Němsku je so 21. septembra we Wittenbergu zahajila.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawačelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES18AT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement płaći 8 eurow.

Choćebuz. Na oktoberskim konwenće Choćebuzkeho cyrkwinskeho wokrjesa w Serbskej cyrkwi w Choćebuzu přednošowaše dr. Doris Teichmannowa před něhdze 30 fararjemi wo serbskich cyrkwinskih stawiznach. Přednoškeje přizamkny so žiwa, hodžinu trajaca diskusija. W njej so fararjo nastupajo přichod serbskeje řeče w cyrkwi pesimistisce wuprajichu. Po jich mēnjenju wobdzěli so na serbskich Božich slůžbach přemało młodych ludźi.

Wóspork. Sobotu, 18. oktobra, zapokaza Budyski superintendent Reinhard Pappai we Wósporku Johannes Weigela do zastojnstwa duchowneho. Johannes Weigel je so 1960 w Nürnbergu narodził a bydlil nětko w Budyšinje. Zašle lěta skutkowaše jako předar Krajnocyrkwinskeho zhromadženstwa w Budyšinje. Nětko džěła jako čestnohamtski farar w Budyskim cyrkwiskim wobwodze, hłownje w Hrodzišću, Barće, Wósporku a Kotecach.

Dary

W septembru je so dariło za Pomhaj Bóh 25 eurow a 20 eurow. Bóh žohnuj daraj a darićelow.

Spominamy

Před 150 lětami, 25. nowembra 1858, zemrě w Hodziju farar **Jan Korla Awgust Rjeda (Räda)**. Narodził bě so wón 10. měrcu 1786 w Kanecach w Hodzijskej wosadze jako syn kublerja. Wón wopyta wjerchowsku šulu w Mišnje a studowaše teologiju we Wittenbergu. Tam bě hromadže ze swojim bratrom Janom Jurjom Rjedu, kiž sta so pozdžišo z fararjom w Dohej Boršći, sobustaw Serbskeho předarskeho towarstwa. Po studiju bě chwilu z pomocnym předarjom pola fararja Marlotha w Budestecach. 1811 bu substitut pola fararja Sommera w Smělnje a po jeho smjerći 1813 bu tam farar. Tehdy so woženi z němskej knježnu Leutholdec z Kinsporka. 1817 powolaču jeho do Hodzija, hdzež bě najprjedy z kaplanom pod fararjom Kubašom a po jeho smjerći 1836 z fararjom. Cyłkownje skutkowaše 47 lět w duchownskej slůžbje, z teho 41 lět w Hodziju. Wón wumrě 72lětny jako najstarši mjez wšěmi serbskimi duchownymi w Sakskej, zawostajejo wudowu, džowku a štyrjoch synow. Z dwurěčnym pohrjebom bu w Hodziju chowany. Pětr Mlónk, znaty ludowy basnik z Hodzijskeje wosady, napisa jemu baseń do rowa. Jeho naslědnik na Hodzijskej farje bu znaty farar Jaroměr Hendrich Imiš, kotryž so 1859 z Wóslinka sem přesydli. Jan Korla Awgust Rjeda bě sobustaw wuběrka, kiž wobstara 1838 wudawk noweho přidawka za serbske spěwarske. Sam je do njeho wjacore kěrluške podał. Hromadže z fararjom Voigtom-Hrodzišćanskim přewza wón 1849 předsydstwo tehdy załoženeje Serbskeje hłownjeje předarskeje konferency. Bóle hač nan je w Serbach znaty jeho syn Robert Rjeda (1816–1900),

farar w Hućinje a Barće, kotryž załoži 1855 serbsku protyku Předženak, kiž je do džensnišeho najbóle rozšěrjena serbska kniha. T.M.

Přeprošujemy

- 02.11. 24. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěci (sup. Malink)
- 08.11. sobota**
14.30 wosadne popołdnje w Bukecach (sup. Malink)
- 09.11. dopředposlednja njedzela w cyrkwiskim lěće**
09.30 dwurěčne kermušne kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (sup. Malink)
12.00 nutrnošć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)
- 16.11. předposlednja njedzela w cyrkwiskim lěće**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
- 19.11. pokutny džěn**
07.20 nutrnošć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 25.11. wutora**
19.30 bibliski kruh w Budyšinje na Michałskej farje
- 29.11. sobota**
15.00 ekumeniske wosadne popołdnje w Drježdžanach w cyrkwi swj. Jozefa (sup. Malink)
- 30.11. 1. njedzela w adwence**
12.00 nutrnošć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)
14.00 wosadne popołdnje w Slepom (sup. Malink)
- 07.12. 2. njedzela w adwence**
14.00 kemše w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink), po tym adwentnička na farje